

Viatge per la història recent de Cadaqués

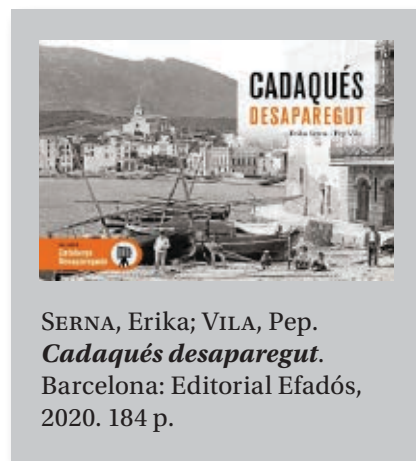
Text > JOAN FERRERÓS

Vet ací un esplèndid viatge per la història recent de la cèlebre població costanera, des del moment de l'extensió de la fotografia —últim terç del segle XIX— fins a mitjan segle XX, en què l'èxit del turisme de masses va abolir molts espais i elements que aquest llibre ens vivifica. Des de quan el poble encara tenia el mar i el pailebot com a sortida i entrada més practicades, fins als anys que la carretera ja arribava bé a Roses, Castelló i Figueres. Aquesta condició de quasi insularitat explica romanalles en la llengua viva i en topònims: es Currucú, sa Conca... Molta gent guarda al magí una concreció de Cadaqués mig de veritat (juntament amb Portbou, Colera i el Port de la Selva, és un dels pobles costabravencs que s'han conservat millor) i mig de mentida: aquests pobles, i el llibre ho evidencia, també han «patit» (i pateixen?) l'assalt dels hàbits i del formigó turístics.

Els que hi han estat coneixen el cafè del Casino de l'Amistat; l'extensa riba de la riera de Sant Vicenç, dividida per l'espina de peix del poble; el pont que la cobreix des de 1921, perquè el que hi havia abans un aiguat se'l va endur; han tastat un característic tap dolç o una anxova; han admirat el retaule... Imatges, fotos i postals s'hi agrupen en tres capítols: Cadaqués de cara al mar, l'interior del po-

ble i els topants del cap de Creus. Cada imatge és comentada i el conjunt permet accedir a la història contemporània del Sidi Bou Saïd empordanès.

Girem lentament les planes. Les torres del Colom i de les Creus; la Casa Blava o Serinyana, o del Fiscorn (per la veu de l'amo); el temple de Santa Maria i el retaule barroc; els bars Marítim i Boia, escafandristes estats i pescadors de corall. Pedra seca de feixes i de cases, carrers com el del Call, mercats parats en places i raconades, espais que també acotxen les sardanes. Els retrats de persones són un dels aspectes més efectistes del llibre. Mestres d'aixa tallant, capellans celebrant, mestres explicant, dones i noies aplomades amb el doll al cap... El doll, molt de Cadaqués, era d'aigua —el fet de terrissa arribada de Figueres— o d'oli —fet de llauna, amb el nom, la forma i la capacitat del mallal: poc més de quinze litres. Els rics, amb més accés fotogràfic, hi tenen una bona presència: els *veranejants*, algun *americano* enriquit i tornat..., és a dir, els anomenats «culs blancs», entre els quals hi havia els Dalí i els Pichot. Però també hi veiem els pobres —la majoria de cadaquesencs— fotografiats per l'interès documental: criatures denerides, espellifades i descalces, acompanyades de gats famèlics, fent con-

junt amb les parets blanques, sí, però la majoria escrostonades.

Oli, corall, vi i conserves d'anxova exportats, i terrissa, botes i drogueria importats. La corresponent barca de salvament, els norais (amarraments) i llaguts, carros, pocs cotxes i l'establiment dels autobusos. Homes que atraquen i estenen l'art, i dones que el sargeixen (o el *remenden*). Tanquen el llibre els punts de la costa nord: el cap de Creus, el pla de Tudela (on hi havia el Club Mediterráneo); els dos fars: el de veritat i el del Fin del Mundo, i el Portlligat indestriable de Dalí.

Memòria de moments imperfectes

Text > JOSEP VIÑAS

La vessant literària de Fonalleras, la coneixíem en el format de novel·la o de contes, amb un èxit notable des de fa anys i obres premiades com *El rei del mambo*, *Sis homes* o *Climent*, però encara no havíem experimentat el plaer de llegir-lo en poesia. I dic plaer, perquè la lectura del recull de poemes que conté *L'estiuejant* és un plaer per als sentits i, com un bon vi, s'ha d'assaborir a poc a poc i sense pressa.

És una incursió valenta en el món de la poesia, amb escenaris descrits

tendrament, amb paisatges propers i llunyans, dibuixats amb traça i amb Vinyoli sempre present. S'hi endevinen aproximacions a persones estimades («Modest»), viatges per racons de la història («Roma») o resistències a les pandèmies actuals («Sarabanda de l'any vint»).

S'hi poden trobar mirades fresques de coses quotidianes, que són les que realment acaben tenint transcendència en la vida dels éssers humans. «És el que ja no tornarà | després d'una nit [...] després d'una nit a la platja, | com s'es-

vairà el que tots dos | hem perdut, sense saber com, | en una sorra com aquesta.» El mar és sempre present en la mirada de l'estiuejant, com si el seu horitzó infinit fos una línia del pensament.

També hi apareixen moments en què les persones se senten estranyes per haver d'encarar diades assenyalades, com per exemple Cap d'Any: «L'últim dia de l'any, | havent dinat, és desesmat i flonjo, com si tots | haguessin fet la feina, apressats, | amb afany, al matí». Tot els fa mandra mentre esperen el moment concret de la cerimònia festiva i,

Les lliçons de Lluch i de Romà i Rossell

Text > PERE BOSCH

Ernest Lluch i Martín (Vilassar de Mar, 1937 - Barcelona, 2000) és conegut, principalment, per la seva trajectòria política. Però, tal com ha destacat un dels seus biògrafs, Joan Esculies, «era, en primer lloc i abans que cap altra cosa, un intel·lectual». Un intel·lectual que va destacar en l'estudi de la història del pensament econòmic i per la seva aportació en la recuperació del fil perdut entre el 1714 i el segle XIX. Per a Lluch, enmig de la foscor del segle XVIII van sorgir llums que van traçar un projecte polític i econòmic per a Catalunya i, d'aquesta manera, van desbrossar el camí cap a la Renaixença del segle XIX. Una d'aquestes llums va ser la de Francesc Romà i Rossell, nascut a Figueres el 1726.

Lluch no va parar de fer recerca sobre Romà i Rossell al llarg de la seva vida. Però, fins avui, els seus treballs estaven dispersos i eren molt poc accessibles. Edicions Cal·lígraf, una activa editorial de Figueres, els ha aplegat en un llibret titulat *Romà i Rossell, el primer de tots*. El llibre incorpora una presentació de Joan Armangué i un pròleg de Rosa Lluch, professora de la Universitat de Barcelona i filla d'Ernest Lluch. El llibre permet disposar, en un únic volum, de tots els estudis de Lluch sobre Romà i Rossell, des del «Primer apunt biogràfic» que en va fer el 1979 per a *Ictineu*:

Diccionari de les ciències de la societat als Països Catalans, fins a la conferència que va pronunciar a Figueres amb motiu de la diada de l'Onze de Setembre del 1998; sense oblidar el punt de partença de la seva recerca, el capítol de la tesi doctoral, que dona nom al llibre i que va defensar el 1970. El recopilatori també reivindica la capacitat de Lluch per adaptar els seus coneixements a l'auditori i permet un exercici molt interessant: comprovar l'evolució dels seus coneixements sobre el personatge.

Lluch, tal com es comprova a través dels seus treballs, traça el perfil i defineix el paper de Francesc Romà i Rossell amb una proposta econòmica ben definida, que partia del poblacionisme, l'aposta pels béns de luxe com a motor del consum i la defensa dels gremis i el lliure comerç amb Amèrica. En allò que fa referència al seu projecte polític, el defineix com un home que «parla d'una manera positiva d'un imperi en què els pobles poden conuiu», i que, sense qüestionar el marc polític, demana «que subsistan las leyes con que una Provincia haya prosperado, pues aquello de un Rey y una Ley se entiende de la Ley fundamental del Estado o de una misma Constitución de Gobierno». El resum final del llibre de Francesc Romà i Rossell *Las señales de la felicidad de España, y medios para hacerlas efica-*

després, els infinits missatges d'esclat es confonen entre els brindis.

En alguns moments, l'autor s'atreveix a explicar-nos moments més íntims, més personals, en els quals podem imaginar relacions d'amistat o de parella que, com quasi sempre, no sabem cap a on ens portaran. «No sabem aleshores qui dels dos | tindrà l'enyor i qui tindrà l'oblit'oblit.» I la seguretat que la relació, un moment o altre, finirà.

Hi apareixen, d'altra banda, moments de solitud, de vegades forçada per la pandèmia que ens aclapara: «Allò, que era llunyà, | i fins i tot exòtic, | de

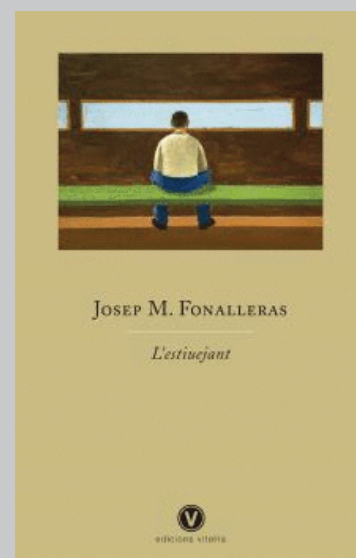
sobte s'acomoda com ho fa l'aigua al vas». Dibuixa el virus com un monstre i explora els límits del seu pis de Girona, alimentat de llibres i de música, mentre estalvia energia anant a poc a poc. Pensa en la mort a partir de les imatges fúnebres de les notícies, sabent que és una certesa que tenim a tocar.

És, finalment, una estampa de vivències, un recordatori de poetes, una memòria de moments imperfectes exposats amb maduresa profunda que arriben a l'ànima, com un alè oxigenat, per guarir-la en moments de descoratjament.

LLUCH, Ernest. *Romà i Rossell, el primer de tots*. Figueres: Edicions Cal·lígraf, 2020. 199 p.

ces (1768) és molt clar. Cal, diu, que «los vencedores aprendan de los vencidos». Una lliçó tan aplicable al passat com a qualsevol moment de la nostra història.

FONALLERAS, Josep Maria. *L'estiuejant*. Bellcaire d'Empordà: Edicions Vitel·la, 2020. 87 p.